OG‘IR KASALLIKKA CHALINGAN BEMORLARDA OG‘RIQ SINDROMI VA DEPRESSIV BELGILARNI KOMPLEKS BAHOLASH

TOSHKENT VILOYATI CHIRCHIQ SHAHAR
SHARQ KO`CHASI 96-UY
30-XONADONDA ISTIQOMAT QILUVCHI
DAVLETOVA MARINA BABAXANOVNA

Annotatsiya: Tezisda og‘ir kasalliklarga chalingan bemorlarda og‘riq sindromi va depressiv belgilarni kompleks baholashning ahamiyati yoritiladi. Og‘riqning intensivligi, davomiyligi va kundalik faoliyatga ta’sirini aniqlash bilan bir qatorda, bemorning ruhiy holati, uyqusi, kayfiyati va ijtimoiy faolligini o`rganish individual yordam rejasini ishlab chiqishga xizmat qiladi. Tibbiy va psixologik baholashni uyg‘unlashtirish bemor ehtiyojlarini to`liqroq aniqlash imkonini beradi.

Kalit so`zlar: og‘ir kasallik, og‘riq sindromi, depressiv belgilar, kompleks baholash, tibbiy psixologiya.

Kirish

Og‘ir va uzoq davom etuvchi kasalliklar insonning jismoniy salomatligi bilan birga ruhiy farovonligi, oilaviy munosabatlari va kundalik faoliyatiga ham ta’sir ko`rsatadi. Bunday bemorlarda og‘riq sindromi va depressiv belgilar bir vaqtda kuzatilishi mumkin. Og‘riq uyquni buzishi, harakat va muloqotni cheklashi, kayfiyat pasayishiga sabab bo`lishi ehtimoli bor. O`z navbatida, ruhiy tushkunlik og‘riqni idrok etish va unga moslashishni qiyinlashtirishi mumkin. Shu sababli og‘riq va depressiv belgilarni o`zaro bog‘liq holda baholash dolzarb hisoblanadi.

Tadqiqotning maqsadi

Og‘ir kasallikka chalingan bemorlarda og‘riq sindromi va depressiv belgilarni kompleks baholash usullarini hamda ularning klinik-amaliy ahamiyatini yoritish.

Materiallar va usullar

Kompleks baholashda klinik suhbat, bemorning shikoyatlari va kasallik tarixini o`rganish, jismoniy holatni kuzatish hamda standartlashtirilgan so`rovnomalardan foydalanish mumkin. Og‘riq intensivligini aniqlash uchun 0–10 ballik raqamli baholash shkalasi yoki vizual analog shkala qo`llanadi. Depressiv belgilarni dastlabki aniqlashda PHQ-9 yoki HADS kabi skrining vositalaridan foydalanish mumkin. Ushbu vositalar yakuniy tashxis o`rnini bosmaydi; natijalar klinik suhbat va malakali mutaxassis bahosi bilan birga talqin qilinadi. Bemorning yoshi, asosiy tashxisi, qabul qilayotgan dori vositalari, uyqusi, funksional imkoniyatlari va ijtimoiy qo`llab-quvvatlanishi ham hisobga olinadi.

Asosiy qism

Og‘riq sindromini baholashda faqat og‘riq kuchini qayd etish yetarli emas. Uning joylashuvi, xarakteri, davomiyligi, paydo bo`lish vaqti, kuchaytiruvchi yoki kamaytiruvchi omillar, davolashga javobi hamda kundalik faoliyatga ta’siri aniqlanishi lozim. Og‘riqning bemor uyqusi, ishtahasi, harakatlanishi va muloqotiga ta’siri ham baholashning muhim tarkibiy qismidir.

Depressiv belgilarni o`rganishda kayfiyatning pasayishi, avval yoqimli bo`lgan mashg‘ulotlarga qiziqishning kamayishi, uyqu va ishtaha o`zgarishlari, charchoq, diqqatni jamlash qiyinlashishi hamda umidsizlik hissi kabi holatlarga e’tibor beriladi. Og‘ir kasallik yoki uning davolanishi ayrim jismoniy belgilarni ham keltirib chiqarishi mumkin. Shu sababli bunday belgilarni avtomatik ravishda depressiya deb baholamasdan, ularning davomiyligi, og‘irligi va bemorning umumiy klinik holati bilan bog‘liqligi hisobga olinadi.

Kompleks baholash natijalari bemorga ko`rsatiladigan yordamni individuallashtirishga yordam beradi. Shifokor og‘riqni nazorat qilish usullarini qayta ko`rib chiqishi, zarurat bo`lsa bemorni tibbiy psixolog yoki ruhiy salomatlik mutaxassisiga yo`naltirishi mumkin. Psixologik maslahat, bemor va uning yaqinlariga tushuntirish berish, uyqu va kundalik faollikni qo`llab-quvvatlash ham yordam rejasining tarkibiy qismi bo`lishi mumkin. Shifokor, hamshira, psixolog va reabilitatsiya mutaxassislari hamkorligi parvarishning izchilligini oshiradi.

Bemorning holatini muntazam qayta baholash muhimdir. Dastlabki va keyingi ko`rsatkichlarni taqqoslash og‘riq hamda depressiv belgilar dinamikasini kuzatish, yordam rejasini o`z vaqtida moslashtirish imkonini beradi. Baholash davomida bemorning sha’ni, maxfiyligi va xabardor roziligi hurmat qilinishi, savollar esa sodda va ayblovsiz tarzda berilishi lozim.

Xulosa

Og‘ir kasallikka chalingan bemorlarda og‘riq sindromi va depressiv belgilarni kompleks baholash ularning jismoniy hamda ruhiy ehtiyojlarini to`liqroq aniqlashda muhim ahamiyatga ega. Og‘riq shkalalari, depressiv belgilar skriningi, klinik suhbat va funksional holatni baholashni birgalikda qo`llash individual yordam rejasini tuzishga xizmat qiladi. Takroriy baholash va mutaxassislararo hamkorlik bemorning hayot sifatini yaxshilashga yo`naltirilgan yordamni tashkil etish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Kroenke K., Spitzer R. L., Williams J. B. W. The PHQ-9: Validity of a Brief Depression Severity Measure. Journal of General Internal Medicine. 2001;16:606–613.
2. Zigmond A. S., Snaith R. P. The Hospital Anxiety and Depression Scale. Acta Psychiatrica Scandinavica. 1983;67(6):361–370.

3. World Health Organization. Depression. WHO Fact Sheet. Geneva: WHO.
4. International Association for the Study of Pain (IASP). IASP Terminology: Pain.
5. World Health Organization. WHO Guidelines on the Management of Chronic Pain in Children. Geneva: WHO; 2020.